

Lugupeetud rahandusminister Mart Vörklaev

Rahandusministeerium

Suur-Ameerika 1, Tallinn

Teadmiseks: Kliimaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Eesti Elektritööde Ettevõtjate Liidu (EETELi) pöördumine Elektrilevi (emaettevõtte) omaniku esindajale Elektrilevis ettevõetud muudatuste kohta

Riigile kuuluva jaotusvõrguettevõtte Elektrilevi ülesanne on tagada elektrivarustus pea igale Eestimaa majapidamisele ja ettevõttele. Võimalikult efektiivselt toimiv elektrivõrk on tugevaks aluseks nii riigi majandusele kui ka turvalisusele, eriti praegusel keerulisel ajal. Rahandusministeeriumi avaldatud omaniku ootustes Eesti Energia AS-le sisalduvad ka ootused kontserni tütarettevõttele Elektrilevi: võrguettevõtte peab parandama või säilitama jaotusvõrgu varustuskindlust, tagama võrgutasu konkurentsivõime püsimise, vältima dubleerivaid investeeringuid, leidma ühiskonnale kulutõhusaid lahendusi ja rakendama kõigi turuosaliste suhtes võrdse kohtlemise põhimõtteid.

Juhime Elektrilevi emafirma omaniku esindajate ning energeetika- ja majandusvaldkonna poliitikakujundajate tähelepanu asjaolule, et **Elektrilevi viimase poolaasta arengud liiguvad ettevõttele seatud ootustele ning võrguteenuse tarbijate ja ühiskonna huvidele vastupidises suunas ning kutsume üles astuma samme, mis aitaksid jõuda töökindla ja kulutõhusa võrguteenuse tagamiseni.**

Elektrilevi on esitanud Konkurentsiametisse tariifitõusutaotluse ja asunud looma oma koosseisu paralleelstruktuuri, mis dubleerib elektritöötajatel seni sisseostetavaid teenuseid. See on tarbijatele kulukam ja põhjendamatu tegevus, mis lisaks toob kaasa ebamõistlikud tagajärjed ka elektritööde sektorile ja ühiskonnale laiemas vaates.

Taust

Aastakümneid tagasi olid kõik elektritööde ressursid võrguettevõtte enda koosseisus ning tõhususele erilist tähelepanu ei pööratud. Turumajandusega hakati otsima efektiivust ning riigi jaotusvõrguettevõtte muudeti jaotusvõrgu haldajaks ja strateegiliseks planeerijaks. Viimastel kümnenditel on Elektrilevi enamiku elektritööde teenustest hankinud konkurentsiturult. Elektrihituse ja elektritööde turul tegutsevatel ettevõtetel on seega aastate jooksul soetatud kulukas tehnika ja koolitatud välja sajad spetsialistid, et teha konkureerides töid nii suurhankijale Elektrilevile kui ka teistele tellijatele. Nagu enamikes sektorites, aitab ka energeetikavaldkonnas paindlik ja konkurentsiturul põhinev lähenemine tagada teenuse osutamiseks madalamad kulud.

Elektrilevi ettevõtetud sammudest aga näeme, et praegu on suund võetud tagasi kulukama mudeli suunas, mis lõpptulemusena ei vasta omaniku seatud ootustele ega teenuse tarbijate huvidele. Kuna Elektrilevi valdkonna ettevõtjate erialaliidule (EETEL) ega teenust tagavatele elektritööde ettevõtjatele sisulist ja adekvaatset infot ei jaga, siis jäeldame järgmistest toimuvatest arengutest, et ettevõtte on võtnud jõulise suuna rikete likvideerimise ning hoolduse ja remondi võimekuse loomiseks oma koosseisu:

- **Avaldatud on vastavad töökuulutused, millest nähtub, et käib aktiivne tööjõu värbamine elektritööettevõtetest Elektrilevisse.**
- **Elektrilevi informeeris avalikult partnerettevõtteid, et käesoleval aastal lepingupartneritelt enam hooldustöid ei tellita.** Samas on Konkurentsiamet jäeldanud, et võrgu rikete üks olulisi põhjuseid on ebapiisav hooldustööde maht.
- **Elektrilevi on mitmetes piirkondades oluliselt vähendanud partneritelt tellitavat valmisolekut rikete likvideerimiseks ja hooldustöödeks.** See nähtub viimastest piirkondlikest hangetest, kus Elektrilevi on oluliselt vähendanud partneritelt nõutud meeskondade koosseise rikete likvideerimiseks ja hooldustöödeks. Näeme, et ulatuslike rikete olukorras ei ole nõutud valmisolek piisav. Samal ajal ei ole teadaoleva informatsiooni kohaselt piirkonna lepingupartnerite kõrval tehtud kokkuleppeid ka teiste elektritööde ettevõtete kriisilukorras reageerimiseks.
- Elektrilevi **ignoreerib suhtlust elektritööde ettevõtjate ja EETELiga plaanitavate muudatuste täpsema sisu kohta ega anna küsimustele adekvaatseid vastuseid, rääkimata turuosaliste informeerimisest või dialoogist.**

Elektrilevi tegevuse tagajärjed võrguteenuse kasutajatele (maksumaksjatele), elektritööde turule, Eesti majandusele ja ühiskonnale

- 1) **Raisatakse põhjendamatult ressursse (olukorras, kus riigi majandusel ja maksumaksjatel on niigi äärmiselt keeruline).** Elektrivõrgu uuendamiseks, hooldamiseks ja rikete kõrvaldamiseks vajalikud teenused on pikkade aastatega välja kujunenud konkurentsiturul. EETELi liikmed (kes teevad enamiku Elektrilevi rikete, hoolduse ja investeringutöödest) on **Elektrilevi lepingute täitmiseks viimastel aastatel investeerinud hinnanguliselt kümneid miljoneid eurosid.** Investeringuid nii kuluka tehnika soetamise kui spetsialistide värbamise, koolitamise ja täiendamise ei ole tehtud lühiajalises perspektiivis, vaid Elektrilevi nõuetest ja vajadustest lähtuvalt ka tulevikku silmas pidades.

Väljakujunenud praktika ja tehtud investeringute tulemusel on Elektrilevi hangetel võimalised konkureerima rohkem kui 50 ettevõtet. Nendega on võimalik tagada konkurents ja nad saavad paindlikult pakkuda vajaminevaid teenuseid, ilma et

võrguettevõtte peaks oma koosseisu värbama rikete välisel ajal väherakendatud tööjõudu või soetama kallist tehnikat, mida läheks tarvis vaid mõnel perioodil aastas.

2) **Halvendatakse reageerimisvõimekust ulatuslike elektrikatkestuste (nt tormi) olukorras.** Nagu märgitud, on hankepraktikast järeldatav, et Elektrilevi on tunduvalt vähendanud partneritelt tormivalmisoleku tellimist. Rikete ajal on likvideerijaid võtta aga nii palju, kuivõrd on kvalifitseeritud töötajaid saada elektritööde turul. Kui Elektrilevi koosseisu liigub arvestatav hulk töid (sh hooldus- ja remonditööd), ei ole elektritööde ettevõtjatel enam mõistlik hoida baastegevuseta tormirikete ootajaid ning erakorralistes olukordades on rikete kõrvaldajaid võtta tänasest oluliselt vähem. Erakorralistes oludes vajamineva ressursi hoidmine Elektrilevi sees tähendab aga ebaefektiivsust.

3) **Kahandatakse Eesti elektriühitus- ja elektritööde turu võimekust.** Elektroenergeetikas on murrangulised ajad, plaanitakse intensiivselt nii tuule- kui päikeseparkide, salvestuslahenduste, suurte elektrijaamade ehitusi, Rail Baltica projekti jne. Seonduvaid elektritöid peavad tegema eelkõige needsamad ettevõtted, kelle rakendamist turul taoliste käikudega ebaefektiivsemaks tehakse. Spetsialistide liigutamine võrguettevõtte koosseisu ei too neid juurde, samal ajal kui võrguettevõtte koosseisus saavad nad teha palju kitsamaid tööloike, kohati oodates erakorralisi olusid, mil rikkeid kõrvaldada on vaja – see tähendab ebatõhusat ressursikasutust. Turul külvatav ebakindlus ja segadus sunnib ettevõtjaid ümber orienteeruma, mis kahandab lõppkokkuvõttes tööjõu motivatsiooni ja saadavust nii Elektrilevile kui riigi muude strateegiliste projektide jaoks.

Sisuliselt rikutakse taoliste käikude tagajärjel toimiv süsteem veenvate argumentideta, mis tõestaks muudatuste kasu. Vastavat analüüsi ega argumente ei ole me saanud ei Elektrilevi juhtkonnalt, nõukogult ega otsese omaniku (Eesti Energia) esindajatelt.

EETELi ettepanekud, mida tuleks töökindla võrguteenuse tagamiseks teha:

1. Esmalt, **tagada liinikoridoride ja elektrivõrgu süsteemne hooldamine ja mõistlik investeeringute planeerimine** – fookus tagajärgedelt (rikked) ennetusele.
2. Vaadata üle **Elektrilevi nõukogu** koosseis, kus peaks esindatud olema ka elektroenergeetika ja elektriühituse valdkonna kompetents.
3. Rikete tõhusamaks kõrvaldamiseks **viia ellu muudatused juhtimiskeskuse struktuuris ja töökorralduses**, millele nii EETEL kui Konkurentsiamet on ka avalikult tähelepanu juhtinud.
4. Arvestada **elektritööettevõtete ja EETELi ettepanekuid muudatusteks Elektrilevi sisseostude korraldamisel**, mis on hädavajalikud turu efektiivsemaks rakendamiseks. Näiteks mõistlikud lepinguperioodid ja prognoos hangitava teenuse mahule, tööjõule esitatavate tingimuste vastavusse viimine teenuse jaoks päriselt otstarbekohaste nõuetega jms. Väidame, et kui täna peab Elektrilevi konkurentsiturult tellitavat teenust kalliks, siis

tegelikkuses on pudelikael sisseostu asjatundmatus korraldamises. Kasuks tuleks aktiivne suhtlus turuosalistega ja elektritööde ettevõtjate tagasiside arvestamine.

5. Kokkuvõttes – efektiivse teenuse jaoks peame hädavajalikuks, et **Elektrilevi on pädev tellijaorganisatsioon**, kus töötavad oma ala parimad spetsialistid, arendamaks, hooldamaks ja optimeerimaks võrguteenust läbi **elektritööde konkurentsituru kaasamise ja juhtimise**. Võrguteenuse osutamine on kõige mõistlikum ja kuluefektiivsem võrguettevõtte kui tellija ja elektritööde ettevõtjate koostöös – seda enam, et kõik eeldused selleks on juba loodud ja ettevõtjate poolt pidevalt investeringuid selleks tehtud.

Rõhutame veelkord, et paralleelstruktuuri loomine riigiettevõttesse võrgutariifi raames on väga ebaõiglane kliendi ja väga ebamõistlik ühiskonna tervikvaates.

Kuna Elektrilevilt ei ole me saanud sisulisi vastuseid, palume vastuseid kontserni omaniku esindaja abil:

- 1) Milliseid muudatusi ja millises ajaraamis Elektrilevi planeerib elektrivõrgutööde korraldamisel / tellimisel? Sh kas Elektrilevi planeerib märgatavat tellimise vähendamist?
- 2) Kuidas mõjutavad planeeritud muudatused Elektrilevi efektiivsust ja võrgutariifi?
- 3) Kuidas on muudatuste tulemusel tagatud tarbijatele elektrivõrguteenuse kvaliteedi kasv?
- 4) Milline on planeeritud muudatuste mõju- ja tasuvusanalüüs? Palume see meile esitada.

Soovitame tungivalt kontserni omanikul juhtida ka Elektrilevile tähelepanu, et **tagada tuleb turuosaliste võrdne kohtlemine ja taastada elektritööde ettevõtjatega avatud kommunikatsioon** – sh strateegiliste plaanide tutvustamine turuosalistele enne nende elluviimist.

Eesti Elektritöötajate Liidu nimel

Kaarel Jänes
EETELi tegevjuht

12.06.2024